

Sosyal Bilimler Lisesi Örneğinde Ortaöğretim: Eğitim Programlarında Farklılaşmanın Sonuçları

- Songül BOYBEYİ*
- Mehmet BOYBEYİ**

Özet

“Üretim için eğitim” 1960’lı ve 1970’li yıllarda yaygın hale gelmiştir. “İlla ki üretimde kullanılmayacak bir takım bilgi ‘gereksiz’ olarak algılanmış ve okul programlarında yer alınmasına karşı çıkmıştır. Bu uygulama okullarda fen kollarının ya da bilimlerinin ‘iyi’(!) öğrencileri alması ve geriye kalan öğrencilerin sosyal sınıflara gönderilmesi şeklinde bir pratik bulmuştur. Bilindiği gibi, Fen liseleri sayısal alanda başarılı öğrencileri çekmekte ve bu liseler başarılarıyla bugün ülkemizin en gözde okulları arasındadır. Oysa bilimin verileri bugün insan zekasının tek bir yönle belirlenemeyeceğini, ‘çok yönlü zeka’ ile açıklanabileceğine işaret etmektedir. Matematik eğitiminde de bu noktaya dikkate alınmalıdır. Sezi, sezgi ve tasarım gücü olmadan matematiği ve geometriyi kavramak güçtür. Klasik filoloji ve kültür tarihi öğreniminin hukuk, botanik, zooloji, tıp, eczacılık, mühendislik gibi alanların genel eğitimine doğrudan fayda sağladığı bilinmektedir. Ayrıca öğrencinin eleştiri ve sentez gücünü geliştirdiği kabul edilmektedir.

1940’lı yıllardan itibaren sosyal alanlarda başarılı öğrencilerin gidebileceği bir lise ihtiyacı dile getirilmiştir. Ancak Sosyal Bilimler Lisesi olarak 2003-2004 öğretim yılında proje Ankara ve İstanbul’da uygulamaya geçirilebilmiştir. Bu liseler edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında, öğrencileri yüksek öğretime hazırlamaktadır. Okul hazırlık sınıfından sonra, dört yıldır. Yatılı ve karma liselerdir. Söz konusu bu çalışma, çeşitli lise programlarından yola çıkılarak, ayrışmanın orta öğretim eğitim ve öğretimine olan etkileri üzerinde değerlendirmeler yapmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Sosyal Bilimler, Ortaöğretim.

Abstract

Secondary Education in the Case of Social Sciences High School: The Consequences of Differentiation in Education Programs

“Education for Production” became a widespread slogan in the 1960s and 1970s. Information that could not be utilized in production is perceived to be redundant and its existence in school curriculum is opposed. This has been reflected in practice in that “good” students have been directed to science branches in high schools where as the rest are directed to social branches. Science High Schools draw students who are good in math and physics and these schools with their successes are favorite schools in our country. Yet, the scientific findings indicate that the human mind cannot be determined unidirectional and that multi-dimensional brainpower should be fostered in education. This point should also be taken into consideration in science courses. Senses, intuition and designing capabilities are important in math and physics education as well. It is known that courses in such fields as classical philology, cultural or science history among others contribute to education in such courses as law, botanic, zoology, medicine, pharmacy, engineering etc. Besides, it is widely recognized that such courses greatly improve the reasoning and critical thinking capacities of students. It had been pointed out since the 1940s that there was a need for a high school in which students good at social sciences could attend. Such a high school called “Social Sciences High School” was established in 2003-2004 in Ankara and Istanbul. These schools prepare those students good at literature and social sciences for university education and it takes four years after one year prep class for students to graduate. They accept male and female students and provide accommodation for them. This study analyses the consequences of differentiation in education programs on secondary education based on the numerous high school programs used in practice in Turkey.

Key Words: Education, social science, high school.

*Süleyman Demirel Üniversitesi, Sürekli Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, Isparta.

**Eryaman Lisesi, Felsefe Öğretmeni, Ankara.

GİRİŞ

1960-1970’li yıllarda “üretim için eğitim” çizgisinde gelişmiş bir sloganın sosyal bilimlerin aleyhine,¹ hanesine yazıldığı, “illa ki üretimde kullanılmayacak bir takım bilginin” ‘gereksiz’ olarak algılandığı ve okul programlarında yer alınmasına karşı çıkıldığı anlayışı kök bulmaya başlamıştır. Günümüze kadar gelen yaygın anlayışta, bu uygulama okullarda fen kollarının yada bilimlerinin ‘iyi’(!) öğrencileri alması ve geriye kalan öğrencilerin sosyal sınıflara gönderilmesi şeklinde bir pratik bulmuştur. Aslında sosyal bilimlere ‘iyi olmayan’(!) öğrenciler gönderilmekle, bu bilimlere ve bu bilimlerle uğraşanlara açıkçası ‘ikinci sınıf’ muamelesi yapılmaktadır. Bilindiği gibi Fen liselerinde sayısal alanda başarılı öğrenciler eğitim-öğretim görmektedir ve bu liseler başarılarıyla bugün ülkemizdeki en gözde okulları arasındadır. Oysa bilimin verileri bugün insan zekasının tek bir yönle belirlenemeyeceğini, ‘çok yönlü zeka’ ile açıklanabileceğini söylemektedir. Hatta fen ve matematik derslerine bile bu gözle bakmamız gerektiğini söylüyorlar. Sezi, sezgi ve tasarım gücümüz olmadan matematiği veya geometriyi kavrayabilir miyiz?² Klasik filoloji öğreniminin dilbilgisi, hukuk, botanik, zooloji, tıp ve eczacılık, arkeoloji, tarih gibi alanların eğitimine Osmanlı tarihi ve Türkoloji içinde doğrudan fayda sağladığı ve öğrencinin muhakeme gücünü geliştirdiği üzerinde durulmaktadır.³

SOSYAL BİLİMLER LİSESİ

1940’li yıllardan itibaren sosyal alanlarda başarılı öğrencilerin gidebileceği bir lise programı kültür ve eğitim çevrelerince zaman içerisinde dile getirilmiş, ancak ‘Sosyal Bilimler Lisesi’ olarak 2003-2004 yılında proje uygulamaya geçirilebilmiştir. Edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında, öğrencileri yüksek öğretime hazırlamak üzere hazırlık sınıfından sonra dört yıllık öğrenim veren yatılı ve karma liseler olarak oluşturulmuştur. İlk ikisi Ankara ve İstanbul’da açılmıştır. Sosyal Bilimler Lisesinin kuruluş amaçları MEB tarafından şu şekilde belirlenmiştir.

a) Edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında ihtiyaç duyulan üstün nitelikli bilim adamlarının yetiştirilme-

sine kaynaklık etmek,

- Edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında ilgi ve yetenekleri üst düzeyde olan öğrencileri bu alanlarda yüksek öğretime hazırlamak,
- Öğrencilerin bilimsel, kültürel ve teknolojik gelişmeleri izleyebilecek düzeyde yabancı dil öğrenmelerini sağlamak,
- Öğrencilerde geçmiş nesiller ile çağdaşları arasında ortak duyguların uyanmasını sağlamak,
- Türk sanat ve kültür birikimini anlayıp yorumlayabilen, yeni bilgi ve projeler üretebilen bireyler yetiştirmek,
- Toplumun ekonomik ve kültürel kalkınmasına bilinçli bir şekilde katkıda bulunmak,
- Öğrencileri edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında araştırmaya yöneltecek ve gelişmelere ilgilerini uyandıracak ortam ve şartları hazırlamak,

Sosyal Bilimler Lisesi’nin üniversite hocalarından oluşmuş bir bilim danışma kurulu vardır ve ilköğretim 8. sınıftan not ortalaması en az 4 olma koşulu ile beraber LGS-OKS sınavıyla öğrenci almaktadır. Öğrenciler Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Coğrafya, Sanat Tarihi ve Felsefe derslerinin en az birinden proje ve seminerlerini bilim danışma kurulu üyelerinin gözetiminde hazırlayarak not ortalaması en az 3;5 ile mezun olurlar. Sosyal bilimler lisesinin ders programı şöyledir: Hazırlık sınıfında Türkçe, İngilizce ve ikinci bir yabancı dil ile beden eğitimi ; 9. sınıfta Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyal bilimler, fen bilimleri, İngilizce, ikinci yabancı dil, matematik, Din bilgisi , 10. sınıfta Türk Dili ve Edebiyatı, sosyal bilimler, fen bilimleri, İngilizce , ikinci yabancı dil, Osmanlı Türkçe’si, din bilgisi, matematik ; 11. sınıfta Türk Dili ve Edebiyatı, din bilgisi, sosyal bilimler, İngilizce, bilgi kuramı, Osmanlı Türkçe’si , diksiyon ve hitabet; 12. sınıfta Türk dili ve edebiyatı, Milli güvenlik bilgisi, sosyal bilimler, İngilizce, bilgi kuramı, Osmanlı Türkçe’si, diksiyon ve hitabet dersleri mevcuttur. Hazırlıkta 7, 9. sınıfta 6, 10. sınıfta 5, 11. sınıfta 15, 12. sınıfta 15 saat seçmeli ders alınabilir. Bu dersler; bilgi teknolojisi, demokrasi ve insan hakları, insan ilişkileri, güzel sanatlar, bil-

¹ Ayşe Erzan, “Yaşama Ufku ve Bilim” **Günce**, Sayı. 31. TÜBA.

² İnci San, **V. Türk Kültürü Kongresi Bildirileri Eğitim** Cilt, IV, s. 132.

³ Dursun Ayan, “Beşeri Bilimler...” s.126’da Suat Sinanoğlu’ndan aktarmaktadır.

gisayar, bilimsel araştırma teknikleri, hızlı okuma teknikleri, halk bilim, yakınçağ ve 20. yüzyıl tarihi, psikoloji, ekonomi, işletme, ikinci yabancı dil, küreselleşen toplumda iletişim teknolojisi. Dersler 7 ana ve 11 seçmeli derse göre ayarlanmıştır. Haftalık saatleri 38'dir. Bu okullarda çalışacak öğretmenler sınavla seçilirler ve yayın yapmış, KPDS sınavında başarılı olmuş, master ve doktora yapmış olanlar ile hizmet içi özel kurslardan geçmiş olanlar tercihli olarak atanırlar.⁴

SOSYAL BİLİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ İLE İLGİLİ BAZI NOKTALAR

Sosyal Bilimler Lisesinin programı Antik Yunan'daki üçlü sınıflamaya⁵ uygun olarak yapılandırılmış ve uluslar arası bakalorya programına da uygundur. Bu tip liselerin başka ülkelerde de benzerleri olup, diğer bir amacının da siyaset ve bürokrasiye kültürlü, devleti ve demokrasiyi iyi tanıyan ona işlerlik kazandıracak olan elamanlar yetiştirmek olduğu söylenebilir.

Bizim eğitim tarihimiz üzerinde önemli çalışmaları bulunan Hilmi Ziya Ülken aynı sorunların varlığına çok önceleri dikkati çekmiştir. Ona göre beşeri veya insan bilimlerinin problemleri ayrı liseler teşekkül edilmeden de çözümlenebilir. Eğer kaliteyi sayı çokluğuna kurban etmez isek, milletler arası anlayışa uygun, insanlığın teknik ve kültür evrimini açıklayabilen bir insan bilimleri öğrenimi verebilirsek sorun çözümlenebilir. Öğretim tek tip insan yetiştirmeyi değil, gerçeğin çeşitliliğine uygun, iş ve düşünce hayatının farklılaşmasına cevap veren çok tipte insan yetiştirmeyi hedef edinmelidir. Eğitim bir manada sübjektif olmakla beraber memleketler ve ideolojiler için ortak esaslara sahiptir. Dolayısıyla liselerde verilen bilgi ve kültür bütünlüğü liseye başlarken edebiyat-fen kollarına ayrılmayı lüzumsuz kılmış olacaktır. Her lise bitiren çağdaş medeniyetin gerektirdiği bütün tabiat ve insan bilimleri bilgisi ve çağdaş kültür eğitimi ile yetişmiş olmalıdır. Bir mühendisin, bir makinecinin

insan bilimlerine, yahut bir filozofun ve hukukçunun tabiat bilimlerine ait bilgiye aynı derecede muhtaç olmadığı söylenemez. Ayrışmalar lisenin son iki sınıfında yapılabilir.⁶ Eğer Ülken'in söylediği gibi yapabilirsek o zaman ayrı ayrı liselere gerek kalmayabilir ve bu durum bir çözüm önerisi olarak düşünülebilir.

Eğer sosyal bilimler olarak tanımlanan alanlar bilimin kendi doğasının getirdiği kuşkuları ve öznelliği içinde barındırarak bir tür sınıf mücadelesi ve ideoloji- iktidar ilişkilerinin içine zorunlu olarak giriyorsa, çalışma alanını daraltmaktadır diye düşünebiliriz. Aslında daralan alanın diyalektik olarak da yeni açılımları ortaya çıkmış olacaktır. Tersine bir nesnel durumun ideal olarak gerçekleşmesi ise, hep istenen bir durum olarak kalmaya mahkum olacaktır (ki bunun ne kadar olabileceği tartışılır). Aslında bu söylediğimiz ilişkiler ve bağlar zaman zaman fen bilimlerinin de başına gelmiyor değil. Bunun örneklerinden birini büyük bir deprem felaketi ile karşılaştığımız zaman deprem ile ilgili birbirinden farklı ve çelişkili açıklamalarda gördük. İkincisini ilaç pazarlarını genişletmek ve kar marjlarını artırmak için ilaçlar üzerinde çalışan şirketlerin, firmaların yapılan mücadelelerdeki yanlış bilgilendirme ile insan hayatını hiçe sayma, savaşlarda kullanılan teknolojinin fizik-kimya bilimlerinin öngördüğü bilim dalları içinde yer alması biçiminde insanoğlunu yaşamaktadır. Özellikle biyoloji bilimlerinin sağlık tedbirlerinden gelen gücünü, fizik kimya bilimlerinin mühendislik ve onun üzerindeki teknolojiden gelen gücü kuşkusuz yaptığı etki bakımından çok fazladır. Herhalde fen bilimlerinin iktidar- ekonomi ilişkileri uğruna vereceği zararlar okuma-yazmanın bütünden parçaya mı yoksa parçadan bütüne mi doğru olacağı yolundaki pedagoji ve psikoloji bilimindeki verilerin farklılığının yahut kamuoyu araştırmalarının tutmayan sonuçlarının vereceği zarardan daha az değerlidir.⁷ Ama bütün bunlara rağmen fen bilimlerinin bilgisinin sarsılmazlığına olan inanç daha bir yüksek olasılık olarak karşımıza

⁴ MEB verileri, 23.10. 2000 tarih ve 389 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı, Dursun Ayan, "Beşeri..." ile karşılaştırabilirsiniz. . "Bir 'Beşeri Bilimler Lisesi Önerisi' **Düşünen Siyaset**, Lotus yayınevi, Temmuz 2003. sayı:18,s.130-131.

⁵ Orta Çağ da Skolastik(scholasticus, schola=okul demektir) teolojinin yedi özgür sanatı(septem artes liberales)nın şu bilimleri veya sanatları kapsadığı görülür. Üçlü grup(Trivium):Gramer, retorik, diyalektik. Dörtlü grup(Quadrimum): Aritmetik, geometri, müzik ve astronomi.(Macit Gökberk, Felsefe Tarihi, s.127)

⁶ Hilmi Ziya Ülken, **Eğitim Felsefesi**, İstanbul ikinci baskı 2001, s. 318-319.

⁷ Biz de okuma-yazmayı eski usulde öğrenenlerden biri olarak bu örneği verdik.

çıkılmaktadır. Özellikle de hem bilim hem de bilimlerin yöntemi olan Matematik için kesinlikten söz edilir. Acaba matematikteki usavurmanın esası nedir? Genel olarak sanıldığı gibi, bu usavurma gerçekten bir tümdengelim midir? Derinleştirilmiş bir inceleme bize gösterecektir ki durum hiç de böyle değildir ve matematiksel usavurmada belli bir ölçü dahilinde, tümevarımın da payı vardır. Mekanik veya fizikte tümevarımın durumu daha da netleşmektedir. Biraz daha düşününce, matematikte varsayımın, aksiyomların ve postülaların tuttuğu yer fark edilir ve görülür ki matematikçi ondan vazgeçmediği gibi, deneyci de onsuz yapamaz. Halbuki insanların bir çoğu için fiziğin matematiğin kavramlarını öğrenen liseliler için bilimsel bir kesinlik vardır. Oysa, durum sosyal bilimler için yoktur.⁸ Liselerde Sosyal bilimleri ve onun eğitimini yeniden düşünürken, TÜBA'nın sosyal bilimler çalışma raporundan bazı tespitlere yer vermek yerinde olacaktır. Sosyal bilimler topluma ne kadar güven vermektedir? Güvensizlik hüküm sürüyor ise, bunun nedenleri veya nedeni ne olabilir? Acaba sosyal bilimlerin ileriye kestiriminde yetersiz olması mı? Bazı sosyal bilimcilerimizin yeterli bilimsel donanıma sahip olmaması mı? Bazı sosyal bilimcilerimizin medyatik olma hevesleri mi? Ticari araştırmalar bilimsel araştırmalara tercih mi ediliyor? Bu durumda sosyal bilimler için yeni bir etik sisteme gereksinim mi vardır?⁹

Ancak bütün bu sorunlara ve soruların bir kısmına veya tamamına olumsuz yanıtlar versek de sosyal bilimlerden vazgeçmeliyiz gibi bir sonuç ortaya çıkmamalıdır. Tersine bu bilimlerin uygulama süreci sürekliliği olarak dışarıdan gelen ve gelecek olan müdahalelere açık olsa da, -doğrudan piyasaların, siyasetin veya ideolojilerin müdahalesi de olabilir- karşı mü-

dahaleler geliştirme yolu da yine öznel bir tavır olarak seçilebilir.¹⁰ Topluların gelişmişlik durumları ne olursa olsun, siyaset-ideoloji ve bilim ilişkisi her zaman var olagelmıştır. Devletlerin veya iktidarların resmi ideolojileri kadar tersine muhalefet veya karşı ilişkilerinde bilimleri ve onun üzerinde yürütülecek eğitimi bir o kadar denetim altında tutma, ve abluka altına alma girişimleri kaçınılmaz olarak tarihsel süreçte hep var olmuştur ve bugün de olmaya devam edecektir.¹¹

SONUÇ

Bugün geldiğimiz noktada, çeşitlenen ortaöğretim kurumları, hemen her gün sorunlarıyla ülke gündemini, eğitimcileri, aileleri ve çocukları içinden çıkılmaz sorunlarla baş başa bırakmaktadır. Burada hepsini sayamayacağımız kadar çok çeşitlenen bu kurumlardan bazılarının genel isimleri şöyledir:

- Genel Liseler
- Çok Programlı Liseler
- Anadolu Liseleri
- Fen Liseleri
- Sosyal Bilimler Liseleri
- Endüstri Meslek ve Teknik Liseler
- Kız Meslek ve Teknik Liseler
- Sağlık Meslek Liseleri
- İmam-Hatip Liseleri
- Güzel Sanatlar Liseleri
- Maliye Meslek Liseleri
- Ticaret ve Turizm Liseleri
- Anadolu Öğretmen Liseleri

⁸ Henri Poincare, **Bilim ve Varsayım (Science et Hypothese)**, Çev: Fethi Yücel; MEB yayını İstanbul 1986, s.III-V.

⁹ Metin Heper, **TÜBA Sosyal Bilimler Öngörü Çalışması**, 25 Şubat 2005.

¹⁰ Yapılacak müdahale önerilerini Ferda Keskin "İnsan Bilimlerinin Bir Telosu Var mı?" **Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek** adlı çalışmada şu şekilde geliştirmiştir: "1) insan bilimleri nesneleştirici olmaktan vaz geçmeli, nesnesi olan insanı kendisinin kurduğunu görmeli 2) yansıtıcı(reflektif) olmalı, yani eleştirisi kendi üzerine de yansıtıcı. Bu şu demek: insan bilimleri kendi ortaya çıkışları ve uygulamalarının bilinçli bir açıklamasının içermeli, 3) dolayısıyla "doğru" söylemler olarak tanınma ve kabul edilme sürecinde etkin olan mekanizmaları açıklamalı, 4) ve bu mekanizmalara müdahale ederek toplumsal eylem alanına nasıl müdahale edebileceğini, yani daha iyi bir yaşam kurulmasına nasıl katkıda bulunabileceği üzerine düşünmelidir. Ancak burada söz konusu olan daha iyi yaşamın insan bilimlerinin özüne ait bir nihai erek değil, siyasal bir seçim olduğunun da bilincinde olarak" s. 241-242.

¹¹ Bugün resmi ideolojinin yanında yer almayan bilgilerin farklı ama yine başkaca ideolojiler tarafından yaratıldığını düşünebiliriz. Bu duruma örnek olarak tarih çalışmalarını verebiliriz. Bazı çalışmalar resmi tarih olarak adlandırılırken bazıları da onun dışında ki söylemlere yaslanmıştır.

- n) Adalet Meslek Liseleri
- o) Meteoroloji Liseleri
- p) Tapu Kadastro Meslek Liseleri
- q) .....

Şimdi bu kadar çok program ve çeşitlilik varken, ortaöğretim programlarını daha da çeşitlendirmek bize ne kazandıracaktır? Ailelerin ve gençlerin bu programlar arasından seçim yaparken bilinçli davranması, bilgi sahibi olması ideal olarak da mümkün görünmemektedir ve çok zordur. Sonunda ortaöğretimi bitiren her genç üniversiteye gitme hayalini kuruyor. Bunun mümkün olmadığı da ülkemiz koşulları içinde ayrıca bilinen bir gerçekliktir. Her yıl bu nedenle Ö.S.S. ve O.K.S. sınavları sonunda travmaya uğramış gençler ve ailelerle karşılaşyoruz. Harcanan paralar ve zaman da ülkemiz kaynaklarını tüketmektedir. Ayrıca gençlerin eğitim sisteminin dışında kalması da söz konusu olamayacağından programların çeşitliliği ve durumu bizi bir kez daha düşünmeye sevk edecektir. 2006 O.K.S. sonuçlarına göre 798 bin 307 adayın sınavı geçerli sayılmış, bunlardan 46 bin 733'ü sıfır almış, 30 bin öğrencinin de puanı çok düşük olduğundan değerlendirmeye alınmamıştır.¹² Peki bu çocuklar hangi ortaöğretim kurumlarına gidebilecektir? Yukarıda bazılarını saydığımız ortaöğretim kurumlarından OKS puanıyla alanların dışındakilere kayıt olacaklardır. Sonra ne olacak?

Bu çalışmada ülkemizde birkaç yıllık geçmişi olan

Sosyal Bilimler Lisesi örneğinde, bu kurumların ayrıştırılması mı yoksa birleştirilmesi mi gerektiği sorusu üzerinde durmaya çalıştık. Eğer programlar ayrıştırılacaksa bu kadar çok ayrıştırma yapılmalı mıdır? Bu sınıflama üç-dört başlık altında olamaz mı?¹³ Yoksa fen ve sosyal bilimler için ayrı ayrı liseler mi teşekkül etmeli? Meslek liseleri birleştirilip, aynı okulda ayrı kollara ayrıştırılmaz mı? Yine konuya bakarken, felsefe olarak arka planında sosyal bilimler ve ona yasladığımız bir lise ile ilgili olarak şu soruların da bakişımıza yeni açılımlar kazandıracığını düşünüyoruz:

- 1) Orta öğretim eğitiminde ayrıştırmaya mı yoksa birleştirmeye mi yönelmeliyiz?
- 2) Eğitimde beklenen hedef davranışları tutturmada başarısız oluyor isek, arka planda yapılanlar üzerinde tekrar düşünmemiz gerekmez mi?
- 3) Sosyal Bilimler Lisesi, Fen Liseleri karşısında adını aldığı bilimlerin savunma ihtiyacının bir ürünü olarak mı çıkmaktadır?(Tıpkı savunma tarihi gibi)
- 4) Sosyal Bilimler ile ilgili yukarıda değinilen önyargılar nedeniyle mi böyle bir lisenin varlığı ortaya çıkmıştır?
- 5) Sosyal Bilimler Lisesi bu bilim dalında çalışanların bir başarısı mı yoksa bu bilimlere olan toplumsal güvensizliğin bir tepkisi olarak mı ortaya çıkmıştır?
- 6) Orta öğretim programlarının çokluğu karşısında aileleri ve gençleri yeterince bilgilendirecek çalış-

¹² www. meb.gov.tr, 2006 OKS sonuçları

¹³ Örneğin genel liseler(son iki sınıfta fen-edebiyat olarak), meslek liseleri, güzel sanatlar ve dil liseleri gibi.